

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 823

CHICAGO, ILL., 21. JUNIJA (June 21st), 1923

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3425 WEST 34th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Beckwell 5664.

“Tretja” stranka in ameriško delavstvo.

Drugo leto bodo predsedniške volitve. Demokracije in republikanci se že sedaj pripravljajo na volilno kampanjo, pravzaprav jo že vse. V obeh strankah so tudi takozvani progresivni bloki, ki dajejo stari gardi v prvi in drugi stranki kolikor toliko skrbi. Ti progresivci nimajo enotne politike; oni so enostavno prijatelji in zagovorniki ljudskih interesov, kakor trdijo sami, in sovražniki trustov, kakor radi naglašajo, toda vsaki izmed njih je nekaka stranka zase. In kakor pred vsakimi predsedniškimi volitvami, tako prihajajo iz vrst teh “progresivnih” elementov tudi sedaj glasovi o “tretji stranki”.

Nekoč je poskušal z njo Roosevelt in pritegnil zanj, oziroma zase, par milijonov glasov. Potem se je vrnil nazaj v republikansko stranko in “tretja stranka” je razpadla. Stranka, ki obstoji radi ene osebe in za eno osebo, ni stranka, ampak le nekaj meteor, ki odpade od večjega telesa in potem zgori. Nekaj točk v programu, ki diše po naprednosti, nekaj zahtev za socialne reforme, to je razlika med “tretjo stranko” progresivcev in demokratsko ter republikansko stranko. Toda take točke denejo v volilni program sedaj tudi republikanska in demokratska stranka. Seveda jih v praksi ne izvajati, ampak ameriškim volilcem je menda všeče.

W. R. Hearst, ki se kljub svojemu številnemu časopisju ne more politično uveljaviti, poleg “Odbora 48-ih” menda najbolj želi, da bi se ustanovila “tretja stranka”, pri kateri bi imel on glavno besedo. Pri zadnjih predsedniških volitvah je Hearstu pri akciji za ustanovitev nove stranke izpodletelo zato se je zatekel za “progresivca” Hiram W. Johnsona iz Californije, ki bi rad postal predsedniški kandidat na listi republikanske stranke. Hiram in Hearst sta pogorela.

J. A. Hopkins, načelnik “Komiteja 48-ih” hoče tretjo stranko, katere predsedniški kandidat naj bi bil senator William A. Borah. Borah pa ni navdušen za tretjo stranko in se počuti za sedaj popolnoma zadovoljnega v republikanski stranki. Robert M. La Follette je druga bilka, ob katero se opira megleni komet propagatorjev tretje stranke. Ob zadnjih volitvah

je bilo isto, ampak Robert je ostal pri republikancih.

Najnovejši aspirant za predsedniškega kandidata je multimilijonar Henry Ford. Tudi Hearst je pripravljen delati zanj. Ampak Henry bi bil najrajše “neodvisen” kandidat, zanj pa naj bi agitirali “odvisni” Fordovi agentje, katerih je nebroj po deželi. Ako se bo spustil v igro, bo prizadejal stari gardi obeh strank precej skrbi, posebno še, če se bo Henrijevi kampanji udinjalo Hearstovo časopisje.

Mnogi poveljujejo Henrija. Mnogi vidijo v njemu genija, ki bo prinesel tej deželi pravo blagostanje, ako bo izvoljen. Zato agitirajo zanj. Toda Ford ni nikak genij, ne politik, niti mu ne gre toliko zaslug za razvoj njegovih podjetij, kakor mu jih nekateri pripisujejo. Ampak ljudje ga slave raditega, ker ima milijone, in ti so čislani in “vplivni”. Henry Ford tak kot je danes, toda brez milijonov dolarjev, kdo bi se brigal zanj? Ker ima tako ogromno premoženje, ker je menda najbogatejši človek na svetu, je prominenten, imeniten, mogočen stvaritelj in po mnenju nekaterih dobrih ljudi, tudi pravičen.

Kaj pa ameriško delavstvo? Ali se razni komiteji, progresivni senatorji, Ford, Hearst itd., kaj ozirajo na delavske mase? Niti najmanj! Vsem tem progresivcem je za sedeže, za čast, za politične pridobitve, zato so jim delavci zadnja briga. “Tretja stranka”, ki ne propagira nič drugega kakor kontrolo nad trusti, progresivno zakonodajo in take reči, ne more spremeniti razmer na bolje, ker ne zagovarja in propagira sistema, ki bi odpravil privatno lastništvo produktivnih in distributivnih sredstev in jih socializiral.

Še eno vprašanje. Ali se ameriško delavstvo kaj briga za te predigre? Zelo malo. Kajti ako bi se, bi časopisje pisalo še o kom drugem kakor o Fordu, Hearstu, progresivnih senatorjih, stari gardi in o vprašanju “moče in suše”.

Ameriško delavstvo ima “tretjo stranko”, in ta je socialistična stranka. Edino potom stranke s socialističnim programom se bo ameriško delavstvo uveljavilo, edino potom izvajanja socialističnega programa bo doseglo trajna izboljšanja in končno socializem.

Sedaj, ko so tako vztrajno na delu progresivne in neprogresivne sile, če jih že hočemo tako imenovati, bi se moralo tudi ameriško delavstvo zganiti in stopiti v akcijo. Kampanja za predsedniške volitve nudi dobro priliko za socialistično propagando. Farsa, ki se igra za kulisami kapitalističnih politikov vseh kovov, se mora razgrniti delavskim masam.

Ljudstvo zelo rado pozablja. Tudi ameriško delavstvo je pozabilo, da je bilo v prošlosti mnogo industrialnih kriz, kakor se jih imenuje v kapitalističnem svetu, ki pomenijo brezposelnost in radi tega pomanjkanje med ljudstvom, ki je odvisno od vsakdanjega zaslužka za svoje preživljanje. Take krize se bodo ponavljale. Prihodnja ni več daleč in delavstvo naj nanjo računa sedaj, ne šele potem, ko je kriza že v hiši.

Medtem, ko se politiki višje zgoraj prepirajo in posvetujejo, kdo bo kontroliral prihodnjo administracijo neoziraje se na delavstvo, naj gre tudi ameriški proletarijat na delo za svojo "tretjo stranko". Socialistična stranka mora postati sila! Da jo napravimo, je naša naloga!

Akcija za enotno fronto strokovno organiziranega delavstva.

V zadnji številki smo poročali, da se vrše pregovori med zastopniki amsterdamske internacionale strokovnih unij in med moskovsko rdečo internacionalo strokovnih unij, da se stvari enotna fronta proti svetovni reakciji, fašizmu in vojnim nevarnostim. Ti pregovori so se vršili v eni ali drugi obliki že večkrat, toda so se končali večinoma z neuspehom.

Na konferenci v Amsterdamu, kjer sta zastopala moskovsko organizacijo Kalenin in Losovski, se je prišlo že bližje sporazuma, toda dosežen še ni. Sporazum pa je dosežen med Mednarodno zvezo transportnih delavcev (železničarji, mornarji in drugi prometni delavci), ki pripada amsterdamski internacionali, in rusko zvezo transportnih delavcev, ki spada k moskovski internacionali. Konferenca teh delavcev se je vršila v Berlinu. Predsedoval ji je Robert Williams iz Anglije. Od strani amsterdamske internacionale je bil med drugim navzoč njen tajnik Edo Fimmen, ki je tudi tajnik Mednarodne zveze transportnih delavcev. Ruske transportne unije je zastopal Losovski, tajnik Rdeče internacionale strokovnih unij. Oba sta podala po konferenci izjavo, da sta popolnoma zadovoljna z izidom pogajanj. Resolucija, ki je bila soglasno sprejeta od zastopnikov obeh mednarodnih zvez, poziva transportno delavstvo v enotno fronto proti fašizmu in novim voj-

nim nevarnostim. Ustanovljen je bil tudi stalen odbor enotne fronte transportnih delavcev, ki bo imel svoj urad v Berlinu. Ta odbor ima naloge paziti na aktivnosti fašistov, na prevajanje municije in čet ter o vsem gibanju delavskih sovražnikov sporočati prizadetim delavskim organizacijam. Odbor ima nadalje naloge voditi propagando proti fašizmu in militarizmu ter delati načrte za obrambo delavstva proti fašistom. Konferenca se je zedinila za načelo da se direktne napade fašistov odbija z direktno akcijo delavcev in da napram oboroženim napadom fašistov nastopa delavstvo z oboroženo obrambo.

Odbor ima velike naloge, pri katerih mu pomagajo vse unije transportnih delavcev, ne glede kateri internacionali so pridružene. Prihodben poskus je bil že enkrat narejen, posebej v blokadi napram Ogrski, katero je objel bel teror po padcu Kunove komunistične vlade. Delegatje berlinske konference za enotno fronto so prepričani, da je bil z njo narejen veliki korak k zbližanju in da bo imel dobre posledice tudi na druge unije, ki radi pripadanja k dvem internacionalam niso enotne. Prihodnja konferenca enotne fronte se bo vršila v jeseni.

Ruski delegatje na konferenci v Berlinu so obljubili, da njihovi pristaši ne bodo razdirali unij, ki pripadajo amsterdamski Internacionali in delegatje Mednarodne zveze transportnih delavcev so podali izjavo, da se komunističnih skupin ne bo izključevalo. Nadalje je bil narejen med obema zvezama sporazum, da se v prihodnje ne bo več razdvajalo delavstvo ene stroke v eni deželi na dve uniji, kakor je slučaj v Franciji, kjer je delavstvo razdeljeno na dve unijske zveze, amsterdamsko in moskovsko, kar seveda slabi njihove vrste in jača pozicije kapitalistov. Na konferenci se je naglašalo, da je potrebno privesti razdvojene unije v enotno centralo, ki naj pripada tisti internacionali, za katero se izreče večina članstva. Toda večina potem ne sme izključiti manjšine.

Prave enotne fronte ne more biti, dokler bosta obstajali dve internacionali. Ako je v zvezi strokovnih unij ene dežele večina članstva na strani amsterdamske internacionale, vodi manjšina boj, da postane večina, ali pa izvede ločitev in ustanovi svojo federacijo ter prične z bojem proti amsterdamski skupini. Ako sedaj priznavajo voditelji v Moskvi kakor v Amsterdamu, da je enotna fronta potrebna, morajo tudi priznati, da so dve internacionali nepotrebne. Isto velja za politično gibanje delavstva.

Delavstvo nima enotne fronte in je ne bo imelo v pravem smislu besede, dokler bodo delavski sindikati razdeljeni na nasprotujoče si skupine in dokler bodo imeli nasprotujoče si politične stranke delavstva, pridružene dvem nasprotujočim si internacionalam.

Treznost se vrača — zelo počasi sicer, ampak vendar se vrača. Frakcijskega boja bo še veliko — pravzaprav ne bo nikdar izginil. Toda priti mora čas, ko bo velika večina delavstva združena v eni mednarodni organizaciji, medsebojne difference pa bo reševala v organizaciji. Enotna fronta je potrebna ne samo za boj proti kapitalizmu, ampak še veliko bolj za izvedbo socializma. Vsakdo, ki jo ruši, škoduje delavski stvari; vsakdo, ki pod krinko propagande za enotno fronto ruši še to enotnost, ki jo imamo, vrši zločin nad proletariatom. Tisti, ki potem tolerance, medsebojnega razumevanja in vagojevanja delavstva delujejo za strnitev delavskih sil, so pravi graditelji enotne fronte.

Uredniškim gizdalinom.

Newyorški socialistični dnevnik Call je pridobil pod naslovom "To the Editorial Dandies" članek, v katerem biča urednike liberalnih listov, ki kritizirajo stališče socialistov napram razdiralcem delavskega gibanja v Ameriki, ki so si nadeli ime "komunisti" in kot taki rujejo v prvi vrsti proti socialistični stranki in napadajo njene liste. Članek se glasi:

"Pearson's Magazine (mesečna revija) se v svoji junijski izdaji zaletava v Call radi njegovega stališča napram super-revolucionarjem v delavskem gibanju. V svojem članku piše med drugim: "Število splošnoznanih oseb, katerim so komunistične teorije in taktike zadnja briga, se dviga vsepovsod v obrambo osebnih svobod, ki jih kratijo nekateri vladni uradniki vodilnim članom stranke dela (workers' party)."

Da, ampak tudi socialistična stranka je ravno tako trpela od preganjanj ako ne še več, in Call je neustrašeno protestiral proti vsem tem persekucijam. Call ni nikdar pozabil dvigniti svojega glasu za obrambo preganjanih, tudi če je bil z njimi v fundamentalnem nesoglasju.

Pri tem se ravnamo po izkušnjah zgodovine, ki so naša vodnica. Mi vemo, kaj se je zgodilo, kadar so nadljudje dobili večje število pristavev v delavskem gibanju. Zrušenje delavskega gibanja je bila posledica. Seveda, to ne zanima uredniške gizdaline. Razvalina se nikdar ne nakupiči okoli njihovih glav. Nanje ne pade naloga pričeti graditi z nova. Oni živijo izven borbe delavskega razreda.

Pearsonov gizdalin bi rajše da bi mi ne kritiziral razdiračev delavskega gibanja. Če bi Pearsonovi in drugi uredniki njihovega kalibra šli v ruševino in si vzeli nalogo pričeti graditi strukturo, ki so jo nadljudje zrušili, tedaj bi jim mi priznali pravico dajati nasvete. Ampak dokler bodo zadovoljni piti njihovo sodo in se ogibati vsakega dela, niso njihova mnenja za nas nič večjega pomena kakor ona ki jih ima Andy Gump."

SEMINTJA.

Spomenik cenzurirani nezgodi. — Potresi. — Človeški "material". — Slika iz Španije. — Nesmiselna dokazovanja. — Dve nevarnosti. — Zmage socialistov v Minneapolisu.

V Perziji, v Italiji in drugod so se pred nekaj dnevi dogodili veliki potresi. Več tisoč ljudi je bilo ubitih, na tisoče jih je brez strehe. Strah med prebivalstvom je nepopisen. Glad se oglašja, kakor navadno po vsaki taki in podobni katastrofi. Prebivalstvo kliče na pomoč bogove in jih prosi, naj odvrnejo take nesreče. Filantropi so dobili zopet priložnost za dobrodelnost in učenji ljudje priliko za študiranje vzrokov praznoverja, ki je v glavnem samo eden, in ta je nevednost.

Zelo malo rudarjev (drugi delavci še manj) se zanima za katastrofo v premogovniku v Tsaochuangu na Kitajskem. Vladni vojaki, ki love roparje, so baje pokvarili elektrarno, in sesalke v rovih so prenehale delovati. 300 premogarjev je utonilo, 2,200 se jih je rešilo. Človeški material v Ameriki je poceni, najnižjo ceno pa ima na Kitajskem. "Človeški material" bo dražji, kadar ljudske mase prenehajo biti material in postanejo človeška bitja. To se zgodi, kadar postane povprečen človek-res misleče bitje.

V Bilbao, Španija, so se vršile okrajne volitve, katerih so se udeležili poleg drugih strank tudi socialisti in komunisti. Reakcionarji so zmagali, kakor se je v Španiji dosedaj vedno dogajalo. Komunisti in socialisti so posvetili največ energije medsebojnemu boju. Ernesto Garcia, voditelj tamošnjih socialistov, kakor poročajo časnikarske vesti, je bil od komunistov ubit. Nazadnjaška Španija bo še dolgo v rokah klerikalnih in drugih reakcionarjev, kajti še tiste male napredne struje, ki tam obstoje, ne morejo nastopati skupno niti v najkriticnejših časih. Človek si lahko nadene naziv "komunist" ali karkoli že, toda naziv sam na sebi mu ne pripomore do možganske revolucije. V dosego te se je treba učiti in veliko misliti.

Poleg Perzije ima tudi Nemčija potrese, samo da so prve povzročili naravni elementi, druge pa ljudje sami. Francija hoče, da pade Nemčija pred njo na kolena in se ukloni njenim diktatom. Nemci se branijo, toda sila je na strani francoske vlade. Kljub temu bo Francija izgubila igro, ako ne danes, pozneje gotovo. Kar posebno zanima nekatere ljudi, je pa-

danje nemške marke. Dne 18. junija ste jih lahko kupili 165,000 za dolar. Po premirju so nekateri ameriški delavci investirali svoje skromne prihranke v nemške marke. Danes nimajo ne mark ne dolarjev. Tudi francoski frank gre počasi navzdol.

• • •

American Telegraph & Telephone Company je trustjanska kombinacija, ki si je pridobila monopol nad brzojavnimi napravami v Zed. državah. Tudi razne tovarne za izdelovanje telefonskih in drugih brzojavnih aparatov kontrolira, oziroma lastuje, med njimi eno največjih tovarnen te vrste, Western Electric Company v Chicagi. Sedaj se vrše pred illinoisko komercialno komisijo zaslišavanje, na katerih dokazujejo odvetniki čikaške mestne občine, da je omenjena tovarna res v posesti trusta, ki ima monopol nad brzojavnimi napravami. Človek, ki pozna situacijo, se vprašuje, čemu je treba take reči sploh dokazovati? Jasno je, da so gospodarji ameriške telegrafске in telefonske družbe tudi gospodarji, čeprav indirektno, čikaške Western Electric kompanije. Ampak živimo v kapitalistični državi, s kapitalistično zakonodajo, ki prikroža zakone tako, da služijo trustom. Sodnik, ali v tem slučaju komisija, je lahko prepričana, da ta in ta trust res kontrolira ta in ta stranska podjetja, ampak to je treba legalno dokazati. In če trust dokaže, da teh in teh podjetij ne lastuje, kar mu ni težko, je stvar za komisijo jasna. "Dokazano je bilo!"

• • •

V St. Michaelen-Maurienne v Franciji je vojni minister francoske vlade odkril zadnjo nedeljo spomenik, ki pripoveduje, da se je v tem kraju med vojno smrtno ponesrečilo 350 vojakov v vlak, ki je zdrčal po klancu. 500 vojakov na dopustu je šlo 12. nov. 1917 v Modane na Savojskem na vlak, da se odpeljejo na svoje domove. Strojevodja je protestiral in zatrjeval, da je vlak s tolikimi vojaki pretežak, da bi mogel voziti z njim preko goratih krajev ne da bi bil izpostavljen vedni nevarnosti in je odklonil iti na lokomotivo. Častniki so ga prisilili in vožnja je pričela. Njegovo domnevanje se je uresničilo. Lokomotiva ni zmogla teže in vlak je zdrčal v dolino. Vsi, razun 150 vojakov, so zgoreli v razvalinah vlaka. Tudi onih 150 je dobilo večje ali manjše poškodbe. O tej nesreči je vedelo samo prebivalstvo dotičnega okraja, v katerem se je dogodila. Cenzura je skrbela, da drugi niso izvedeli o nji ničesar do konca vojne. Vojaki, ki so izgubili življenje radi nadutosti in brezbriznosti svojih predpostavljanih, imajo sedaj lep spomenik, ampak ta jih ne prikljiče iz groba. Conan Doyle bi morda vedel povedati, kaj pravijo njih duhovi o ceremoniji.

• • •

V Franciji postaja rojalistično gibanje vsaki dan bolj drzno. Republikanci se boje pre-

vrata in so prisilili ministerskega predsednika Poincareja podati zbornici izjavo. Poincare ji je potolažil, da bo vlada z vso strogostjo zatrla vse netitelje nemirov, najsibo socialiste ali monarhiste, kadar prekoračijo mejo zakonov. Ko je bila debata v parlamentu končana, so poslanci glasovali o zaupnici in nezaupnici vladi. Večina je bila z vlado in Poincare ni "padel". William E. Nash, poročevalec ameriških dnevnikov brzojavlja iz Pariza: "Četudi je Poincare zagotavljal, da bo zatrl z enako energijo vsake prevratne poizkuse najsibo socialistov ali monarhistov, je bilo iz njegovega govora vendar jasno, da zavzema napram prvim veliko strožje stališče kakor napram drugim."

• • •

To je razumljivo. Če pridejo na krmilo rojalisti, ne bodo odpravili sedanjega družabnega reda, torej niso sovražniki civilizacije. Socialisti propagirajo odpravo sedanjega ekonomskega sistema, socialistično družbo narodov in take reči, torej so nevarni civilizaciji in zato je treba nastopati napram njim strožje kakor proti monarhistom.

• • •

Francoska vlada potrebuje pomoči monarhistične struje, kakor potrebuje pomoči drugih reakcionarnih strank, katere se razlikujejo od monarhistov le v toliko, da prisegajo na republikansko zastavo in na program ločitve cerkve od države. V ostalem ni med njimi nobene razlike.

• • •

Pri občinskih volitvah v Minneapolisu je bilo vseh sedem socialističnih mestnih odborov ponovno izvoljenih. Poleg socialistov je bilo izvoljenih še 14 občinskih odbornikov na listi "Nestranske politične lige delovnega ljudstva", katero so podpirali tudi socialisti. Delavska-socialistična kombinacija ima v novem mestnem svetu večino in dobila bi lahko tudi župana, ako bi bilo med krogi prej imenovane lige malo več soglasnosti pri iskanju županskega kandidata. Liga je podpirala socialiste v sedmih okrajih in socialisti ligine (unijake) kandidate v vseh ostalih okrajih. Minneapoliske volitve dokazujejo, da socialistična stranka živi in zmaga celo v krajih, kjer so jo razkoli najbolj pobili na tla. Zedinjeno delavstvo v Minesoti ima priliko dne 16. julija dobiti še ena lo važen mandat — novega zastopnika v zvezin senat. Take zmage so veliko večjega pomena, kakor stresanje fraz besednih revolucionarjev.

• • •

Socialistično časopisje je faktor, ki je kapitalizmu najnevarnejši. Socialistični tisk kaže nevednim masam gnilobo sistema, ki izkorišča ljudske množice, in kaže mu pot iz tega sistema v socialistični družabni red.

Sveto pismo in načelnik jeklarskega trusta.

V Proletarcu je bilo svoječasno poročano, da je predsednik Harding povabil kralje ameriške jeklarske industrije k sebi na obed, kjer jim je priporočil odpravo 12-urnega delavnika v jeklarski industriji. Magnatje so obljubili, da bodo skušali ustreči njegovi želji in imenovali potem posebno komisijo, ki bi imela pronajti možnosti za skrajšanje delavnika. Dne 25. maja je dala svoje poročilo, v katerem pravi, da takih možnosti sedaj ni. Potem našteva, da jeklarski delavci ne zahtevajo skrajšanje delavnika, torej so zadovoljni z razmerami kakršne so, drugič, če bi se skrajšalo delavnik na osem ur, bi bilo treba mnogo novih delavcev, katerih ni kje dobiti, ker je naseljevanje v Ameriko omejeno, tretjič, delavci v jeklarski industriji imajo toliko počitka med delom, da dolge delavne ure niso prav nič škodljive njihovemu zdravju. To so v glavnem argumenti Garyjeve komisije.

Mr. Gary se je nahajal dalj časa na potovanju po obrežnih deželah Sredozemskega morja in z njim je bila večja družba drugih denarnih kraljev. Ko se je vrnil, je imel dne 25. maja v hotelu Commodore v New Yorku predavanje o utiških svojega potovanja s posebnim ozirom na mednarodno situacijo.

Zelo veliko je govoril o svetom pismu in ga priporočal vsem, naj ga čitajo, kdor pa ga je že čital, naj ga prečita še enkrat. Opisoval je dežele, in kraje ki so se mu posebno dopadli, je priporočal v poset tudi drugim.

Gary je najel posebni parnik zase in svojo družbo, kar je stalo precej stotisočakov. Ko se je vrnil, je šel v hotel in podal v imenu omenjene komisije najdbe o možnosti odprave 12-urnega delavnika, katerega ni mogoče odpraviti. Potem je predaval, in njegov govor je bil poslan vsem ameriškim časopisom zaeno s poročilom njegove komisije.

Ampak, kar se zdi Mr. Garyju nemogoče, postane enega dne mogoče. Delavstvo jeklarske industrije bo dobilo krajši delavnik, ne sicer, če bo čakalo milosti, ampak izvojevati si ga bo moralo. Garyju, ki ne ve kaj je borba za vsakdanji kruh, je lahko čitati in se diviti svetemu pismu, ampak jeklarski delavci ne morejo živeti od same božje besede, in Gary ve tudi to. Delati morajo, delati od 10 do 12 ur, da si more Gary in drugi magnati najemati barke, potovati po svetu in pronajti na morju, da so jeklarski delavci popolnoma zadovoljni. Ampak delavci v jeklarnah niso zadovoljni, ker ne morejo biti zadovoljni v razmerah, v kakršnih živijo. Industrialna in politična organizacija jeklarskega delavstva je Garyju in drugim finančnim kraljem najboljši odgovor. On naj ima

svoje sveto pismo, delavci pa hočejo živeti kot ljudje, zato hočejo več kakor pa iztis biblije.

Zgodovina socializma v Srbiji.

Spisal Fran Erjavec.

(Nadaljevanje.)

Vse Markovićevo delo karakterizuje predvsem ena značilna črta, namreč ta, da je znal v svojih brezobzirnih kritikah vedno navesti tudi pozitivne predloge in skušal te predloge tudi realizirati, zato ni bil toliko teoretik kot mož neutrudnega dela, tako da gledata v njem svojega duševnega očeta kar dve stranki, namreč socialistična in radikalna.

V prvi dobi njegovega javnega delovanja opazamo pri njem še močan vpliv ruskih "narodnikov", iz katerih so izšli Bakunin, marksistična ruska socialna demokracija in ruski socialni revolucionarji. Najjasnije se vidi ta vpliv v poročilu, ki ga je predložil Marković ruski sekciji internacionale o "političnem in gospodarskem položaju delavskega razreda v Srbiji". V tem poročilu ugotavlja, da je Srbija brez vsake industrije, da sta trgovina in sploh kapitalizem nerazvita in da je razred eksploatatorjev inteligenca. "Ves narod . . . se deli na razred, ki vlada — inteligenca, in na razred, ki je vladan — preprosto ljudstvo". Dalje pripoveduje, da je mogoče videti po vseh srbskih trgovinah produkte najnovejše pariške mode, ki si jih izmišlja v službi režima stoječa inteligenca, dočim nikjer v Srbiji ne izdelujejo najpotrebnejšega kmetijskega orodja. V deželi, kjer se peča narod samo s kmetijstvom, ni niti ene kmetijske šole. Potem popisuje, kako srbski kmet gospodarsko leto za letom bolj propada in kako se tudi v Srbiji polagoma obzira proletarijat v zapadnem pomenu besede, katerega edina rešitev je — internacionalna zveza delavstva.

Kritični Markovičev duh je pa kmalu spoznal, da gesel ruskih "narodnikov" ni mogoče enostavno prenesti na kulturno in gospodarsko zaostala tla, zato se je hitro osvobodil njih vpliva in v naslednjih spisih je precej revidiral in korigiral misli, ki jih je razvijal v tem poročilu. V Curihu se je namreč seznanil поблиže z modernim socializmom in tedaj je kot trezen realist tudi za vedno zapustil romantične ideologije ruskih "narodnikov". Že v naslednjih spisih vzklika: "Pri nas nimamo one razdelitve na kapitaliste in delavce kot na zapadu, naš delavec še ni v masi proletarec", a razvoj pojde gotovo v isti smeri.

S tem se je začela druga doba Markovićevega javnega delovanja, ki je popolnoma pod vplivom naukov modernega znanstvenega socializma, zlasti Marksa in Engelsa. To je jasno videti iz vseh neštevilnih člankov, ki jih je napisal v

teh letih, kakor n. pr. "Poraz pariške komune", "Beli teror", "Delavsko vprašanje" (napisano po "Komunističnem manifestu") itd. Njegovo nasprotje do pristašev ruskih "narodnikov" je postalo tako ostro, da so ga izključili celo iz "Srbske socialistične stranke", ki so jo osnovali l. 1877. v Čurihu nekateri mladi srbski bakunisti, pozneje zvesti hlapci vladajoče reakcije. Oborožen z znanstveno metodo modernega socializma se je vrgel potem z vsem ognjem v boj in vzel pod svoj kritični nož vse panoge tedanjega srbskega javnega, zlasti pa političnega življenja. Videč nizko gospodarsko stopnjo, na kateri je bila tedanja Srbija, in pomanjkanje kapitala, se je zavzel za snovanje zadrug, strokovnih šol in denarnih zavodov, ki bi deželo gospodarsko dvignili, le žal, da tedanja srbska javnost še od daleč ni bila zrela za uresničenje njegovih idej, zato so ga proglašali eni za utopista, drugi pa za oportunisto, dočim je bil Marković samo dosleden marksist in socialist.

Takoj po prvem svojem nastopu je pa opazil, da je eden prvih pogojev za gospodarski napredek dežele — politična svoboda ljudstva. Z vso silo se je zavzel zato za politično samoupravo ljudstva in vzklika celo: "Vprašanje samouprave — to je vprašanje kruha." Ostro žigosa centralistični birokratizem, ki ovira ves napredek, ter kaže na velike zapadne demokracije, ki se tudi gospodarsko neprestano dvigajo. Zahteva, da se uvedejo okrožne skupščine z obširnimi kompetencami in da se da občinam kakor tudi srezom popolna samouprava. Politična svoboda in samouprava bi vodili, kakor rečeno, do gospodarskega napredka, ki bi rodil kapitalizem, oblikoval delavski razred in njegova razredna organizacija bi konsekvентno pripravljala socialno revolucijo, ne z nasiljem in bajoneti, temveč s tem, da bi ji večina naroda sama poverila oblast. Vzporedno z gospodarskim, političnim in kulturnim napredkom naroda bo pa treba urediti tudi razmerje do sosednih narodov in držav. Marković se izjavlja v tem pogledu za federativno državno zvezo vseh balkanskih narodov, ker smatra, da je samo taka politična tvorba zmožna trajnega življenja.

To so na kratko glavne misli Markovičevega programa. Da bi te svoje ideje razširil, je iskal zvez s somišljeniki po Srbiji, Vojvodini, Bosni, Dalmaciji in Bolgarski. Že zgodaj je nameraval osnovati posebno socialistično stranko, a kot trezen in realen duh je dobro vedel, da more biti ta šele plod smotrenega vzgojnega dela. V to svrhu je posvetil glavno pažnjo socialističnemu tisku, nato pa gospodarskim organizacijam. Ker proletarijata v zapadnem pomenu besede tedanja patriarhalna in kmetiška Srbija še ni imela, se je naslonil Marković najbolj na mlado izobraženstvo, med katerim mu je prebil led že Ž. Žujović. Stoječ pod silnim vtiskom Internacionale je začel izdajati že sredi l.

1871. popolnoma socialističnega "Radnika", ki je bil naravnost vzorno pisan in urejevan. Javno je pa, da se tak drzen poizkus še ni mogel obnesti, zato je list že naslednje leto vsled materialnih težkoč propadel. V naslednjih letih je izdajal potem v Kragujevcu še "Javnost", "Glas javnosti", "Osvobojenje" in "Staro osvobojenje", a v kolikor ga niso trle materialne težkoče, mu je delala neprilike policija, tako da ni mogel izhajati nobeden dolgo.

Glede na čitajočo publiko in gmotno stanje listov so marali biti ti časopisi pisani čim bolj poljudno ter razpravljati predvsem o konkretnih dnevnikih zahtevah (n. pr. o suvereni narodni skupščini; o občinski, sreski in okrožni samoupravi; svoboda tiska, zborovanja in združevanja itd.), dočim sta prinašali čiste in načelne socialistične razprave reviji "Rad" (1875 in 1876) in pozneje "Straža" (1877 in 1878).

Kakor je bil Marković ustanovitelj srbskega socialističnega tiska, tako je bil tudi ustanovitelj prvih srbskih gospodarskih organizacij, ki naj bi pripravljale obenem pot političnim organizacijam srbskih socialistov. Res je, da v zemlji brez industrije še ni mogel z njimi ustanoviti socialistične stranke, a vzbudil in dvignil je smisel za organizirano politično in gospodarsko življenje, ki je priborilo potem radikalcem take triumfalne zmage. Ker ni bilo delavstva, je zbral in organiziral l. 1870. v Belgradu siromahne male obrtnike, jim predaval in vodil v njih zadrugi pisarniške posle. Tako je osnoval takoj po svojem prihodu v Srbijo dve produktivni in eno konsumno zadrugo, v poznejših letih pa še več drugih. Umevno je, da je bilo potrebno za tako delo silne potrpežljivosti, požrtvovalnosti in vere, kajti povsod je že prve mesece naletel na nepremagljive težkoče in razočaranja. Nemožnost članov na eni strani in prevelika njih lakomnost na drugi strani sta pokopali mnogo lepih ustanov in načrtov, vendar je bila s tem združena ideja prinesena tudi v Srbijo, kjer se je potem polagoma vendarle razvijala in porajala svoje lepe sadove.

Več sreče je imel Marković s snovanjem delavskih podpornih društev za slučaj bolezni in smrti. Najprej sta bili osnovani "Društvo tipografskih delavcev" in "Društvo krojaških delavcev," ki obstojita še danes; več drugih podobnih društev se je pa polagoma razšlo, oziroma preosnovalo. Vsa ta društva je ustanovljal Marković kot pripravo za sindikalne delavske organizacije, na katere je mislil že tedaj. Z njimi je položil temelj razrednim bojnim delavskim organizacijam v Srbiji.

(Dalje prihodnjič.)

Pričelo se je! Prebujenje slovenskih naselbin v Ameriki je tukaj. Dokaz: novi klubi, reorganizirani klubi, več zastopnikov in več naročnikov na Proletarca.

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Rajše bi jo oddali v pisarni. Pri nas se ne pusti v pisarni.

— Zakaj? — toda pogledal je na dekle in je smedeno umaknil pogled. — Ah, da, da. To je malenkost.

— Ali veste, koliko imate denarja? Zato, ker nekateri ne vedo, potem pa . . .

— Vem, vem. Da se vam le ljubi . . .

Legel je in vljudno pustil mesto pri zidu. In vznemirjen spanec se je široko nasmejal, prilegal s poraščenim licom, k njegovemu licu, — k nemu, k drugemu — ga mehko objel, požgečkal kolena, položil mehko, puhovito glavo na njegova prsa in blaženo zamrl. Zasmel se je.

— Zakaj se smejete? — se je nehote nasmešnilo dekle.

— Tako. Zelo prijetno mi je. Kako mehke blazine imate! Sedaj lahko tudi malo pogovorim. Zakaj ne pijete?

— Ali si lahko slečem bluzo? Dovolite? Kajti sedeti bo menda treba dolgo časa! — V njenem glasu je zvenela lahna porogljivost. Ko pa je srečala njegove zaupljive oči in uslužni: "seveda, prosim!" — je resno in preprosto pojasnila:

— Zelo tesen korset imam. Na telesu se potem poznajo udrtine.

— Seveda, seveda, prosim.

Okrenil se je nekoliko v stran in je zopet zardel. In ali mu je bedenje tako zapletalo mišli, ali pa je bil pri svojih 26 letih resnično naiven — kajti tudi ta "lahko" se mu je zdel naraven v hiši, kjer je bilo vse dovoljeno in ni nihče nikogar prosil dovoljenja.

Bilo je slišati, kako je šumelo svila in kako so pri odpenjanju pokale zaponke. Nato vprašanje:

— Ali niste pisatelj?

— Kaj? Pisatelj? Ne, pisatelj nisem. Zakaj? Ali imate radi pisatelje?

— Ne, ne maram jih.

— Zakaj ne? Čisto dobri . . . — sladko in zateglo je zazeval — ljudje so.

— Kako vam je pa ime?

Molk in zaspani odgovor.

— Kličite me I. . . ne Peter, Peter.

In še vprašanje:

— Kaj pa ste? Kdo ste?

Dekle je spraševalo tiho, toda oprezno in trdo in njen glas je napravil vtis, kot da se je vsa naenkrat vspela k ležečemu. Toda on je ni več slišal, zadremal je. Za trenutek je blisnila ugašajoča misel in je v eni sliki, v kateri sta se čas in prostranstvo zlila v eno samo pestro grudo senc, mraka in svetlobe, gibanja in nepremičnosti, ljudi in neskončnih ulic in neskončno

vrtečih se koles, izrisala cela ta dva dneva in dve noči besne gonje. Naenkrat pa je vse utihnilo, potemnelo, izginilo — in v mehki polsvetlobi se mu je prikazala v globoki tišini neka dvorana v galeriji slik, kjer je včeraj za celi dve uri našel mir pred detektivi. Kakor da sedi v rdečem žametnem nenavadno mehkem divanu in gleda nepremično neko veliko črno sliko; in tak mir veje od te stare, črne, razpokane slike, in tako se odpočivajo oči in tako mehko postaja mislim, da se je že v dremoti nekoliko minut začel protiviti spancu in se ga je nejasno zbal, kot neznanega nemira.

Toda v salonu je zaigrala muzika. Začeli so poskakovati sunkoviti, kratki, pogosti zvoki z golimi, brezlasimi glavicami, pa je pomislil: "sedaj lahko spim" — in je takoj krepko zaspal. Zmagoslavno je zacvilil mili, mahoviti spanec, ga vroče objel — zadržala sta sapo in zletela v globokem molku v prozorno, raztapljajočo se globino.

Tako je spal eno uro, dve, leže na hrbtu v oni vljudni pozi, ki jo je bil navzel pred spanjem, in desno roko je imel v žepu, kjer sta ležala ključ in revolver. Ona pa mu je sedela z golimi rokami in vratom nasproti, kadila, pila polagoma konjak in ga nepremično opazovala; da bi ga bolje ogledala, je včasih stegovala tenki gibčni vrat in obenem s to kretnjo sta ji na koncu ustnic vzrasli dve globoki, napeti gubi. Pozabil je ugasniti zgornjo žarnico in v močni njeni svetlobi ni bil niti star, niti mlad, ne tuj, ne blizek, temveč ves nekako neznan; neznana lica, neznan nos, upogjen kakor ptičji kljun, neznano, enakomerno, krepko, silno dihanje. Gosti črni lasje na glavi so bili po soldaško kratko ostrizeni; in na levem sencu je imel bližje k očesu majhno belo brazgotino od kakega starega udarca. Križca ni imel na vratu.

Muzika v salonu je včasih utihala in se znova razlegala v zvokih klavirja in gosli, petja in teptanja plešočih nog, ona pa je sedela in sedela, kadila cigarete in ogledovala njegovo levo roko, ki mu je ležala na prsih: imela je široko dlan z debelimi mirnimi prsti — na prsih je vzbujala vtis teže, nečesa tlaččega do bolečine; dvignila jo je s previdno kretnjo in položila poleg telesa na posteljo. Potem je hitro in z ropotom vstala in s silo ugasnila vrhno luč, kot da bi hotela zlomiti zažigalo, in prižgala spodnjo, pod rdečim senčnikom.

Toda tudi sedaj se ni zganil in njegov rdečkasto osvetljen obraz je ostal prav tako neznan in vznemirljiv v svoji nepremičnosti in mirnosti. Dekle se je okrenilo v stran, objelo kolena z golimi nežno pordelimi rokami, vrglo glavo nazaj in se mirno zastrmel v strop s črnimi jamami nepremičnih oči. In v njenih zobeh se je ohladila krepko stisnjena, nepokajena, ugasla cigareta.

(Dalje prihodnjič.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

O Debsovem shodu v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 10. junija se je vršil v clevelandskem mestnem Auditoriumu impozanten shod, ki bo ostal tudi slovenskemu delavstvu v trajnem spominu. Udeležilo se ga je okoli 8.000 oseb.

Poseben organizator soc. stranke iz New Yorka se je mudil tukaj par tednov pred shodom in vodil zanj kampanjo. Z njim so prvič sodelovale tukajšnje unije in tako je bil shod zelo dobro organiziran. Glavno delo se je seveda vodilo pod okriljem clevelandске socialistične organizacije.

Naš socialistični klub št. 27, JSZ., se je z vso svojo energijo podal na delo in mnogo pripomogel k boljšemu izpadu shoda. Naši zastopniki so se udeleževali vseh sej pripravljalnega odbora centralne organizacije. Člani kluba so marljivo prodajali vstopnice v predprodaji in posebni odbor je dal tiskati agitacijske letake v ta namen, katerih se je razposlalo na tisoč naslovov slovenskih delavcev. Uspeh je bil velik in lahko se trdi, da je bilo na shodu nad pet sto slovenskih delavcev.

Shodu je predsedoval Geo. H. Goebel iz Newarka, N. J. Krajše govore so imeli Max Hayes, urednik delavskega lista "Citizen" in Peter Witt, bivši komisar pouličnih železnic.

Pred pričetkom govorov sta nastopila slovenska pevska zboru Jadran in Zarja s himno Internacionala, ki jo je zapel skupni moški zbor v angleščini. Peveci so želi po odpevu te himne burno odobravanje. Zatem je zapel mešan zbor, broječ sedemdeset pevcev in pevk, "Nazaj v planinski raj" in "Na goro". Vse tri pesmi so bile dobro izvajane. Tisoče glav broječa množica je poslušala slovensko pesem in iz burnega aplavdiranja je bilo sklepati, da ji je nastop naših zborov zelo ugajal. Tako sta tudi ta zboru poskrbela, da je shod čim veličastnejše uspel.

Ko je stopil na oder sodrug Debs, je trajala ovacija okoli osem minut. Deklice in dekleta so mu dale v pozdrav cvetlice. V imenu slovenskega delavstva sta izročili šopek rdečih nagelnov v obliki baklje hčerka družine Frank Kovačič in Miss Stalfa.

Debs, ki je nastopil zadnji izmed govornikov, je govoril malo nad eno uro. Poznalo se je staremu bojevniku, da je fizično nekoliko opešal, toda še vedno je njegov glas zelo čist, posebno v začetku govora, in čuje se ga tudi v ozadju velikih dvoran, kakor je n. pr. tukajšnji Auditorium.

Kadar se Debs razvname in prepoji svoj govor z ognjevitostjo, tedaj bi se z njim težko kosal marsikak mlajši govornik.

Ko je začel govoriti, je dejal, da bo v Clevelandu nadaljeval govor, katerega je pričel pred petimi leti v Cantonu, Ohio. Radi tistega govora je bil aretiran, tiran na sodišče v tem mestu in obsojen. Dotični Debsov govor je bil preveden na dvanajst jezikov.

V svojem govoru je žigosal Wilsoma in sedanjega predsednika Hardinga. Zahteval je v imenu zavednega delavstva, da se odpokliče načelnika vrhovnega sodišča W. H. Tafta, kateremu je dokazano, da je na plačilni listi Carnegijeve ustanove, ki mu daje \$10.000

na leto; to vsoto ne prejema radi svojih zaslug za delavstvo, ker jih nima, ampak radi svojih del za Carnegijevo jeklarsko korporacijo in za kapitalistične sploh.

Kakor povsod, tako je tudi na našem shodu je vzdignil svoj glas za osvoboditev političnih jetnikov. "Dokler se nahaja zadnji izmed njih v ječi, se ne počutim jaz prostega, kajti nihče njih ni storil druge pregreške kakor sem ga storil jaz," je dejal Debs.

Nastopil je za priznanje sovjetske Rusije in tu čast vladi ruskih delavcev in kmetov. Ruska revolucija živi in njena vlada je utrjena. In sledile ji bodo druge dežele, dokler ne bomo imeli vlado delavskega ljudstva za delavsko ljudstvo po vsem širnem svetu, je dejal Debs.

Apeliral je na množico delavcev, ki ga je popolnoma poslušala, naj pristopi v socialistično stranko in v njenih vrstah bori za strmoglavljenje sedanjega sistema in za socializem, ki bo prinesel, ako ne nam, pa našim zanamcem resnično človeško družbo.

Auditorium, v katerem se je vršilo zborovanje, je mestna dvorana, zgrajena pred nedolгим časom. Ameriška legija je pošiljala županu Kohlerju protestno zahtevo, da mora odpovedati dvorano socialistom. Kohler je držal svojo besedo in ni odpovedal dvorane.

Shod je bil v vseh ozirih uspešen in to je v nasprotje s tem, kar se je pričelo v predpripravi shoda in na dan zborovanja. Ampak, naše delo se ni končalo s tem shodom, niti končalo.

Slovenski delavci, ki ste bili na Debsovem shodu in čuli njegov glas in njegove apele, sledite jim! Ne dovolj, da se človek navduši samo nekaj trenutkov, potem pa zopet pade v brezbrzičnost. Pridružite se socialistični stranki, in v njenih vrstah se bojujte za strmoglavljenje kapitalizma in pomagajte pri ustanovitvi novega družabnega reda, ki bo prinesel čisto nam, pa bodočim generacijam boljšo bodočnost.

Vsi, ki ste že bili člani kluba št. 27, JSZ., ali ki bi žele pristopiti, pridite v nedeljo dopoldne dne 11. junija v klubove prostore v Slov. nar. domu. — J. J.

Poročilo o slavnosti društva št. 400, SNPJ, v Rentonu, Pa.

RENTON, PA. — Dne 30. maja je bil velik dan za našo naselbino. Ta dan smo namreč imeli slavnostno razvitje zastave našega društva "Nova doba", št. 400, SNPJ. Prireditelj je bila nekaj veličastnega, nekaj kar naša naselbina do danes še ni videla. Slavnosti se je udeležilo več društev iz okoliških naselbin kakor tudi posameznikov. Vsem skupaj iskrena hvala! Ob takih prilikah tudi mi drage volje povrnemo.

Program se je začel razvijati ob 9. dopoldne s sprejetjem bratskih društev in posameznikov, nakar smo skupno odkorakali na prostor kjer je sledilo razvitje zastave s kratkimi nagovori, nakar je bil odhod po naselbini, ki se je polagoma zaokrenil nazaj v dvorano kjer se je vršil ostali del slavnosti.

Ob dveh popoldne so nastopili razni govorniki. Iz Chicage smo povabili sodr. Chas. Pogorelec, upravnika Proletarca, ki je bil glavni govornik tega dne. V svojem govoru nam je na kratko očrtal zgodovino naših naprednih slov. podpornih organizacij, postopek

*SNPI. in boje, katere je imela z nazadnjaškimi elementi, ki so tedaj imeli našo javnost pod svojo kontrolo. Na to je prešel na točko o potrebi strokovne in politične organizacije in tolmačil zakaj se mora delavstvo organizirati poleg podpornih in strokovnih organizacij tudi politično, v svoji lastni stranki, in delovati za razširjenje socialističnih idej. Dalje je omenil velikansko vlogo, ki jo danes igra v javnem življenju časopisje. Ako hočemo, da bodo naši boji proti kapitalističnemu izkoriščanju uspešnejši, mora delavski razred posnemati ravno kapitaliste, to je, razviti mora samo svoje časopisje, ki bo zagovarjalo delavske interese, kajti časopisje je najjačje orožje v boju za boljšo bodočnost, je izvajal govornik. Apeliral je na navzoče, da naročajo socialistično časopisje, predvsem Proletarca, ki je glasilo slovenskega socialističnega delavstva v tej deželi. Slikal je boje in žrtve, kateri je doprineslo delavstvo, kakor jih doprinaša še danes, da si ustvari boljše pogoje za svoj obstanek. Pravi je kako so padali junaki na industrialnem bojišču polju, bili mnogokrat poraženi, toda dvignili so vzpet in nadaljevali z bojem za osvoboditev iz mežne sužnosti. Boj, katerega vodi razredno zavedno delavstvo, se bo nadaljeval vse dotlej, dokler ne pridobi naše ljudstva na svojo stran in ga vsposobi da bo zrel za preobrat iz kapitalistične v socialistično družbo. Občinstvo je pazno poslušalo njegova izvajanja in večkrat prekinilo govornika s ploskanjem. Za njim je nastopil g. Bolte iz Library, Pa., ki nam je na kratko opisal boje, ki so jih imeli revolucionarni očetje te dežele za svobodo in neodvisnost Amerike. G. Bolte ima kljub svoji mladosti zelo dober nastop. Kot nam je povedal, je prišel v to deželo v spremstvu starikov, ki je bil star 10 let, pohajal šole tukaj, vendar pa govori dobro slovensko. Sedaj je v Pittsburghu, kjer študira zdravniško vedo. Želeli bi bilo, da bi se bolj osredotočil na delavska vprašanja, za boje med delom in kapitalom in se tako utrdil v socialističnih naukih. Tudi njegov govor je občinstvo nagradilo s ploskanjem.

Ob koncu govorov je bila kolekta v podporo socialističnemu glasilu Proletarcu, ki je znašala \$24.38. Za njo je sledila prosta zabava, ples, srečkanje itd. Poročevala je bila izvrstna.

Pri obhodu po naselbini, kakor tudi v dvorani, je igrala slovenska godba iz Canonsburga. Priznati se ji mora, da ima dobro izvežbane moči, in kar je zelo razveseljivo, precejšnje število mladine, ki obeta, da bo postala naša slovenska godba v Canonsburgu ena najboljših v Penni. Vsa slavnost je izpadla izvrstno, moralno kakor finančno.

Pozabili tudi nismo agitacije za pridobivanje naročnikov Proletarcu, in kot mi je pozneje s. Pogorelec omenil, se je število Proletarčevih naročnikov v naši naselbini pomnožilo za 14, kar je vsekakor lepo število.

Naj še omenim, da naš socialistični klub, katerega smo ustanovili pred par meseci, prav dobro napreduje. Sedaj šteje že nad 40 članov, in kakor je razvideti iz menija rojakov v naselbini, ima socialistična ideja tukaj plodno polje, upati je, da se bo klub še pojačal in da bo Proletarec pridobil še več naročnikov, kar vse dokazuje, da je naše delavstvo napredno ne samo z besedami, pač pa da to pokaže tudi v dejanju. Želeli je, da dobimo obilo posnemalcev tudi po drugih naselbinah. Naka stvar mora naprej! Delavci v vrste, organizirajte socialistične klube, kjer jih še ni. Pridobite nove naročnike našemu glasilu Proletarcu. Vsi na delo za socializem! — Poročevalec.

Akcija za reorganiziranega socialističnega kluba v Girardu, O.

NILES, O. — Socialistični klub št. 222, JSZ., v Girardu, Ohio, je radi raznih, delavstvu znanih vzrokov, prenehal že pred dalj časom z aktivnostmi. Ker pa hočemo, da stopi tukajšnje zavedno slovensko delavstvo v akcijo, se vrši v nedeljo 24. junija ob 2. popoldne v Slovenskem domu na Girardu sestanek za reorganiziranje socialističnega kluba št. 222.

Tisti, ki ste bili že prej člani tega kluba, kakor vsi drugi zavedni delavci, so vabljeni, da pridejo na ta sestanek. Agitirajte, da bo udeležba čim večja in uspeh sestanka tim boljši.

Na svidenje v nedeljo 24. junija v Girardu!

FRANK KOGOVŠEK, prejšnji tajnik kluba št. 222, JSZ.

Piknik socialistične stranke v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 17. junija so imeli čikaški klubi soc. stranke velik piknik, o katerem se lahko reče, da je bil res velik. Udeležba je bila večja kakor katerokoli leto od progonov in razdorov sem.

Program je bil za tako priredbo bogat. Glavni govornik je bil August Claessens iz New Yorka. Morris Bubin in Madame Bassami sta zapela nekaj opernih skladb. Nastopilo je več delavskih zborov narodnostnih federacij. Glasbene točke so izvajali tamburaški zbori in orkester.

Priredbo je posetilo okoli osem tisoč oseb.

Člani kluba št. 1 so vzeli v svoje področje vhod, ki jim je dal radi velike udeležbe obilo dela. Nekaj članov našega kluba pa je prodajalo vstopnice. Moralni in gnoten uspeh priredbe je bil dober in tudi naš klub je dobil nad \$100 v blagajno. Ako bi bilo več članov pripravljenih delati pri takih priredbah, bi bil uspeh za naš klub še boljši.

Leta nazaj se je na piknikih soc. stranke v Chicagi nabralo polno agentov eselpistov, I. W. W. in drugih podobnih organizacij, ki so prodajali svoje brošure in liste ter nabirali prispevke v svoje fonde. Izkazalo se je, da tako dopuščanje agitacije v prid drugih organizacij škoduje soc. stranki. Trudila se je dobiti skupaj maso, drugi pa so vršili mednjo stranki škodljivo propagando.

Zadnjih par let naša stranka ne dopušča agitatorjem in agentom drugih organizacij prodajati literaturo in nabirati prispevke za njihovo agitacijo na svojih priredbah, kar je popolnoma pošteno in prav. Soc. stranka ima dovolj svoje literature in članstvo se trudi, da dobi skupaj maso raditega, da se vrši mednjo socialistična agitacija. — c.

Sodrugom v Springfieldu, Ill., na znanje.

SPRINGFIELD, ILL. — Članstvo kluba št. 47, J. S. Z., naj se polnoštevilno udeleži seje, ki se vrši 24. junija (četrti nedeljo v mesecu) ob 2. popoldne v dvorani Slov. nar. doma. Poleg drugih važnih točk bo na dnevnem redu tudi poročilo delegata o poteku četrte konvencije J. S. Z., ki se je vršila koncem meseca maja v Chicagi.

Somišljeniki, čitatelji Proletarca, pridite na to sejo tudi vi in pristopite k naši organizaciji.

Tukajšnje javnost obveščamo, da priredi naš klub v soboto dne 30. junija veselico v S. N. Domu. Podrobnosti bodo sporočene pozneje. Ves prebitek se bo porabil v prid socialistične agitacije. — Tajnik.

O shodu in koncertu v Waukeganu, ki ga ni bilo.

NORTH CHICAGO, ILL. — Dne 3. junija bi se imel tukaj vršiti nekaj shod in koncert. Vse skupaj so aranžirali Hrvati, bivši komunisti, sedaj pristaši stranke dela (W. P.) Za govornika so pozvali nekega Papata, o katerem je dejal neki naš sodrug iz Minnesote, da je škoda vsake črke v naših listih za omenjanje "papa-ta", ker ne dela s svojim obnašanjem časti niti pristašem stranke, za katero propagira. Vseeno ga bom nekoliko omenil, za kar naj mi naši sodrugi oprostite.

Torej mož se je pripravil na shodu v Waukeganu razkrinkati socialiste. Prinesel je en "cekar" dokumentov s seboj in celo pravila J. R. Z. Za ob 3. popoldne je bila naznanjena vsa stvar na tiketih in na velikih plakatih; koncem konca ni bilo ne shoda in ne koncerta.

Hrvatski delavci, ki pretakajo solze nad "zapeljanim slovenskim delavstvom," so s to akcijo namerali ustanoviti slovenski klub njihove stranke. Tega niso naravnost povedali, ampak namen so imeli tak, ker bi se jim drugače ne izplačalo delati stroškov.

Nekaj naših sodrugov in somišljenikov je prišlo na zborovanje ob treh, kakor je bilo naznanjeno da se prične. Tudi Papa je prišel. Ker za shod ni bilo ljudi, se je vršilo prerekanje do 8. zvečer kar v salunu. Potem se je vseeno odločil govoriti dvajset minut, toda ker so ga sodrugi že prej dobro obdelali z argumenti, je bil v svojih izvajanjih miren in ni "razkrinkaval", kakor se je prej pripravil. Udeležencev je bilo petdeset z otroci vred. Polovica je bilo Hrvatov, nekaj deklet in fantov, ki so prišli na ples, ostali so bili naši sodrugi in somišljeniki. Nam je bilo prav po godu, da smo se s tem fantom pogovorili iz obraza v obraz. V računanju je Papa slab, kakor Indijanci. Dejal je, da ima socialistična stranka samo 2.000 članov. Zmotil se je za dobrih deset tisoč, ampak kaj je deset tisoč med brati!

Tudi prerok je, in tako nam je povedal, kako bo v Evropi čez deset let. Morda je bral v svetem pismu, kako bo na svetu čez toliko časa.

Socialisti so mu že prej povedali, da sedaj ni doba razdiranja, ampak da je treba delavstvo združevati, ne pa ga begati vsaki dan z novo stranko in "novimi" taktikami. — *Poročevalec.*

Sodrugom v Clevelandu.

Slov. soc. klub št. 27, JSZ, je na zadnji seji zaključil, da skozi poletno sezono suspendira drugo klubovo sejo v mesecu. To velja za mesece junij, julij, avgust in september. Torej klubove seje se bodo obdržavale v teh mesecih samo vsako drugo nedeljo v mesecu popoldne v navadnih prostorih. Sodrugi so naprošeni da ta sklep uvažujejo in prihajajo na redne seje. Prihodnja seja se vrši 8. julija ob 9:30 dopoldne.

Klubov piknik bo 29. julija na Reharjevi farmi v Euclidu, O. Ta piknik bi se bil imel obdržavati 10. t. m., ker se je pa na ta dan obdržaval Debsov shod, se ni mogel vršiti na ta dan in se ga je odložilo kot že omenjeno. — *Tajnik.*

Mr. Pogačnik odgovarja.

Well, well, človek ne bi mislil, da imamo med seboj tako bistroumne zagovornike in zaščitnike zadev, ki se jim pravi "jamstvo politične in verske svobode" med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki. In vendar je tako. Mr. Pogačnik se je izkazal za takega po njego-

vi lastni izjavi, ko je prišla pri društvu Grozd iz SNPJ. v Virdenu, Ill., zadeva "Izobraževalne akcije S. Z."

V njegovih očeh je to tista "Velika reč," na katero mora paziti slovensko delavstvo v Ameriki, da ne bo potem nje izkoriščano. Z drugimi besedami: razrešiti boj ima veljati JSZ, ne pa ameriškemu kapitalizmu. Ne smejte se, kajti Mr. Pogačnik je od sile resen in vsek. Mr. Pogačnik je bil vreden "finfar" čukalca Zakrajšku, ko je nastopil na dotični seji proti J. S. Z. v znamenju "verske svobode"; drugi finfar je bil Mr. Pogačnik vreden republikanskemu Mr. Garyu, predsedniku jeklarskega trusta, in tretji finfar demokratskemu bosu O. Sullivanu; kajti obadva sta za *obsežano neomejeno politično svobodo* in sovražnika socialistov, kot je Mr. Pogačnik! Mr. Pogačnik! Fina lupin gigura! Vstopite pred ogledalo in se priklonite na novejšemu našemu "čuvaju politične in verske svobode med Jugoslovani v Ameriki."

Se vedno tisti, ki je šel skozi Virden.

Prihodnja seja eksekutive JSZ.

bo v petek dne 29. junija v navadnih prostorih. Na seji bo določeno, kdaj se ima vršiti konferenca članskih klubov, na kateri se postavijo kandidati za volitve članov v novo eksekutivno J. S. Z.

Člani eksekutive bodo obveščeni za to sejo, kar po navadi, s posebnimi dopisnicami. *Taj. J. S. Z.*

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na "Proletarca so poslali: (izven kate testa)

Frances A. Tauchar, na agitaciji v Wyomingu.....	3
Joseph Koenig, San Francisco, Calif.	1
Adolph Misja, Chicago, Ill.	3
Anton Zalar, Lloydell, Pa.	1
Frank Štempihar, Virden, Ill.	1

LISTU V PODPORO.

BLANKENBURN, B. C. CANADA: Jack Tomažin	3
CANONSBURG, PA.: John Česnik	3
LLOYDELL, PA.: Soc. klub št. 181	100
ONNALINDA, PA.: Jos. Petelin	3
WAUKEGAN, ILL.: Soc. klub št. 45	100

Skupaj	212
Prejšnji izkaz	212

Skupaj	212
--------------	-----

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ, se vrši vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne v Lawrence, Pa. — *J. Terčelj, tajnik.*

Sodruginja Frances A. Tauchar

se mudi na agitaciji za Proletarca in J. S. Z. po zapeljanih državah. Obiskala je naselbine po Wyomingu in sedaj se nahaja v Montani. Potem se poda na agitacijo v Utah in v Colorado. Nazaj grede obišče še naselbine v Kansasu.

Sodrugi in somišljeniki v teh krajih naj ji gredo na roko pri njenem težkem delu. Kjerkoli magajo, naj skličejo v sporazumu z njo sestanek ali shod na organiziranje socialističnega kluba.

Tekma za razširjenje "Proletarca".

Kar naročnin poslanih do 19. junija v tekmi za razširjenje "Proletarca".

	Število naročnikov	Celoletne naročnine.
Klub št. 1, Chicago, Ill.	101	83 1/2
Klub št. 27, Cleveland, O.	74	59 1/2
John Zagar, Sheboygan, Wis.	65	47 1/2
J. R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	20	19
Joseph Kokelj, Penna.	27	17 1/2
John Bartol, Reynoldsville, W. Va.	21	14
Lara Butya, Moon Run, Pa.	12	12
Klub št. 47, Springfield, Ill.	14	10 1/2
John Zornik, Herminie, Pa.	13	10
John Bertl, Harwick, Pa.	15	9 1/2
Joseph Ule, Chisholm, Minn.	10	9 1/2
John Martz, Buhl, Minn.	12	9 1/2
John Gorsich, Renton, Pa.	10	9 1/2
John Krasna, Conemaugh, Pa.	13	9
W. J. Lazar, Homer City, Pa.	10	9
Joseph Korsch, Carlinville, Ill.	8	8
Ed Laharnar, Delmont, Pa.	12	6 1/2
Frank Ravnikar, Lorain, O.	8	6
John Dan, Pittsburgh, Pa.	6	6
John Pečnik, Barberton, O.	5	5
John Mravlje, Clinton, Ind.	8	4
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	4	3 1/2
Joseph Sterle, Chisholm, Minn.	4	2 1/2
Frank Klun, Chisholm, Minn.	3	2 1/2
Jack Kotar, Warren, O.	4	2
Joseph Kocjan, Brooklyn, N. Y.	3	2
Paul Les, Spangler, Pa.	2	2
Maria Kavčič, Avella, Pa.	3	1 1/2
Louis Sterle, Dunlo, Pa.	1	1
Paul Suble, Stockett, Mont.	1	1
Frank Modic, Glencoe, O.	1	1
Frank Ludvick, Pittsburgh, Pa.	1	1/2
Skupaj	491	385 1/2

(Klub št. 1. — Posamezni člani dobili naročnin: Gus Pogorelec, 37-31 1/2; Frances A. Tauchar, 29-22; Frank Benchina, 14-12; Mary Oven, 9-7 1/2; Frank Horjancich, 4-4; F. Z. 4-3 1/2; Mary Udovich, 3-2 1/2; John Vogrich, 1-1/2.)

(Klub št. 27. — Lawrence Gorjup, 26-23 1/2; John Endell, 29-23; A. Komar, 13-9 1/2; Jos. Volk, 3-2; John Bradich, 2-1; Vin. Jurman, 1-1.)

(Klub št. 47. — Joseph Ovea, 7-6; Joseph Shum, 1-1/2. — Opomba: Druga številka v seznamu agitatorjev znači celoletne naročnine.)

NAŠA KAMPANJA.

Od zadnje objave se je število naročnin, pridobljenih v tekočem kontestu, pomnožilo za 61 naročnin. Sodrugi kluba št. 1. (Chicago) se ne dajo porinuti na drugo mesto, in hočejo ostati na prvem. V Clevelandu se pošteno trudijo da bi došli Čikažane, toda danes se niso uspeli, pomnožili pa so število tekmecev in poleg tega se pripravljajo na piknik, ki ga priredi klub št. 27 prihodnji mesec, kjer se jim bo zopet naša prilika za agitacijo.

Tudi pri klubu št. 47 so pomnožili število naročnikov in kakor poroča tajnik kluba sodrug Ovea, so še vedno na delu. Pri agitaciji jih največ ovirajo slabe delavske razmere, ki vladajo sedaj v južnem Illinoisu.

Tudi posamezni kontestantje so precej pomnožili svoje številke. Tako je poskočil sodrug Zornik iz Herminie, Pa., od zadnjega poročila iz predzadnje vrste na 9. vrsto. J. R. Sprohar iz 5. na 4. vrsto, Jernej Kokelj iz 6. na 5., L. Gorsich iz 17. na 13.; tudi W. J. Lazar se je pomaknil za eno vrsto višje, L. Butya pa kar za 4 vrste. Naj še omenimo, da se vsi naši agitatorji trudijo kolikor jim pač dopuščajo razmere za čim boljši izpad tekme. Kontest se sicer približuje koncu, toda kot se čuje od strani upravnega odbora Proletarca, se najbrž podaljša za nadaljne tri mesece, toda o tem bomo spregovorili prihodnjič.

Sodrugi v zapadni Pennsylvaniji bodo imeli 24. junija konferenco, kjer bodo imeli na dnevnem redu tudi vprašanje kako poživeti agitacijo za pridobivanje naročnikov na Proletarca. Sodrugi v Penni so bili še vedno v prvih vrstah v socialističnem gibanju in pričakujemo, da bo rezultat njihove konference ugoden najsibo za pojačanje in organiziranje klubov, kakor za pridobivanje naročnikov njihovemu glasilu Proletarcu. Upravištvu jim želi uspeh pri delu za pojačanje našega gibanja v njihovem okrožju.

Kampanja socialistične stranke kot celote se pozivlja in uspehi so razveseljivi. Pridobiva na članstvu, organizirajo se novi klubi vsepovsod in shodi, ki jih obdržuje naš stari veteran sodrug Debs so obiskani kot še niso bili nikdar v zgodovini socialističnega gibanja v Ameriki. Na tisoče delavcev prihaja v dvorane kjer jim govori, kot jim zna edino le naš stari bojevnik in v mnogih slučajih jih je na tisoče ki ne morejo dobiti prostora v dvorana.

Kakor se pozivlja skupna stranka, tako gre naprej tudi naša JSZ. Zadnje čase se je ustanovilo več novih klubov in iz raznih krajev prihajajo razveseljiva poročila o zanimanju za socializem, kar je znamenje, da so teški časi skozi katere je šla socialistična stranka zadnja leta, za nami in da smo na potu reorganizacije, ki je sedaj v polnem zamahu. Le tako naprej sodrugi, borci! V bojeve linije vsepovsod, kajti bodočnost pripada nam! Naprej za socializem! — Upravištvu.

Sodrug E. V. Debs odzdravlja delegatom IV. zbora J. S. Z. in tajniku J. S. Z.

Dne 29. maja je bil na zboru JSZ sprejet predlog, naj se sporoči pismeno potom sodruga Wm. H. Henry našemu neustrašenemu borcu za delavsko stvar v Ameriki, sodrugu E. V. Debsu, bratski pozdrav in izraz priznanja za njegovo neumorno delo kot socialistični agitator prvega reda.

Povodom tega je naslovil tajnik JSZ. sodrugu Debsu pismo, ki se v originalu glasi:

"Hon. Eugene Victor Debs,
Terre Haute, Indiana.

Dear Comrade:

The 4th convention of the Jugo-Slav Federation of the Socialist party of America, meeting in Chicago, Ill., sends you, through our good Comrade Wm. H. Henry, who was addressing this convention, its sincerest good wishes and fraternal greetings!

The delegates of the convention are happy, knowing that your health is so much improved as to allow you to accept the post as chairman

of the new executive committee of the Socialist party.

Knowing the tremendous importance of the work you will be engaged in, and knowing also the difficulties that are connected with reorganization and upbuilding of the party, the delegates of this convention solemnly pledge themselves to help you and your associates in this important work to their best ability.

Thanking you from the bottom of our hearts, dear Comrade, for your untired, unselfish and noble work you are doing for the working class and all humanity in order that a new social order be established wherein hands and brains will not be subject to industrial slavery, we are

Faithfully yours:

The fourth convention of the Jugo-Slav Socialist Federation of the Socialist party of America.

Anton Blasich, Chairman,

Frank Benchina, Vice-Chairman.

Signed: Frank Petrich, Secretary Jugo-Slav Socialist Federation, S. P.

Chicago, Ill., Kafka's Hall, May 28, 1923.

Na to pismo je odgovoril sodrug Debs tajništvu J. S. Z. sledeče:

"Terre Haute, Ind., June 12th, 1923.

My dear Comrade Petrich:

A thousand thanks! Your letter is filled with most generous appreciation and is indeed an inspiration to me. Please extend my thanks to all of the members of your splendid Jugo-Slav Federation and assure them for me that I am with them heart and hand and that we shall work together with all our energy and enthusiasm to rebuild the Socialist party that it may fulfill its mighty mission in redeeming the workers from slavery and giving to humanity a sane and civilized world.

With love and best wishes to you and all I am,

Yours faithfully,

Eugene V. Debs".

V slovenskem se tajnikovo pismo sodrugu Debsu glasi:

"Čast, Eugene Victor Debs,
Terre Haute, Indiana.

Dragi sodrug:

IV. konvencija Jugoslovanske socialistične zveze socialistične stranke v Ameriki, zborujoča v Chicagi, Ill., Vam pošilja po sodrugu Wm. H. Henryu, ki je pozdravil konvencijo, bratske pozdrave in Vam najiskreneje želi vse najboljše!

Delegate prav veseli vest, da se Vam je zdravje obrnilo toliko na bolje, in Vam je dovolilo prevzeti mesto predsednika nove eksekutivne socialistične stranke.

Poznavajoči velikansko važnost, ki je zapopadna v delu, ki ga boste vršili, in poznavajoči ob enem tudi težave, ki so zvezane z reorganiziranjem in povzdigo stranke, se delegati te konvencije slovesno zavezujejo, da bodo šli pri tem delu Vam in vašim kolegom po svoji najbolji zmožnosti na roke.

Zahvaljujoči se Vam, dragi sodrug, za Vaše neumorno, nesebično in plemenito delo, ki ga vršite za delavski razred in za vse človeštvo, da se uvede nov družaben red, v katerem roke in

možgani ne bodo predmet gole industrijske izkoriščenosti, smo

Vam zvesti:

IV. Konvencija J. S. Z.

Debsov odgovor v slovenskem jeziku se glasi:

"Terre Haute, Ind., 12. junija 1923.

Moj dragi Petrich:

Tisočkrat hvala! Vaš list je napolnjen s srčnim in likodušnim priznanjem in je vsekakor spodbudil za me. Prosim sporočite mojo hvalo vsem članom dične Jugoslovanske socialistične stranke in jih uverite, da sem ž njimi s srcem in z roko in da bomo delali skupno z vsemi našimi prijatelji in entuziazmom, da obnovimo Socialistično stranko, da bo mogla izvršiti tisto, česar smo si želili — osvoboditi delavstvo iz sužnosti in človeštvu zdrav in civiliziran svet.

Z ljubeznijo in najboljšimi željami sem vam vsem vašim sem

Vaš zvesti Eugene V. Debs.

Brez naslova.

Ako se hočeš kaj naučiti, poslušaj nauke. Te mnenja je tudi Marko Kaurlotu iz Providence, R. I. "Providenca" je postavila našega dragega Marka na pravi kraj, od kjer daje nasvete E. V. Debsu, katere je priobčil v "Radniku", kakor se sedaj imenuje. Škoda, da Debs ne zna hrvatski. Sicer je Markov hrvaščina slaba, ampak vseeno bi se jo izplačalo naučiti.

Marko opisuje Debsov shod v Providenci, o katerem pravi med drugim: "Odmah u početku su se pokazali žute boje. Infantry Hall je bila puna. Ustanu su bile po 55c i \$1.10."

Kadar greste na shod v teh blaženih časih "enotne" fronte, boste takoj opazili, kdo je "žute" in kdo "crvene" boje. Markoti imajo rdeče kravate, rdeče srajce kakor Sokoli, rdeče "pankele" na klobukih in pljujejo rdeče. "Žuti" pa imajo rumene srajce, rumene kravate in pljujejo rumeno. Samo po teh znamenjih se lahko "odmah u početku" spozna, kdo je in in kdo "crven".

Kaurlotu, oziroma tistemu, ki je prepisal njegov dopis, bi verjel da je crvene boje, ako bi pisal bolj pravilno. Za primeru prečitajte to: "Kad je predgovor otvorio skupštinu, on izvadi iz džepa novina i počne čitati narodu: 'Debs ide da govori u Providenci, R. I. kako mu je uročeno iz Moskve, da pravi nauka itd.' Svakako da toga nije bilo. Ali to je novi način da se bore protiv Treće Internacionalne." Ta i ta daljni Markovi stavki hoćejo prikazati, kako se socialistična stranka "bore proti trećoj Internacionali". Ali pak vsakdo, ki ni zaslepljen in zna čitati, lahko razvidi tole: Predsednik je vzel iz žepa en kapitalistični list (Marko bi moral vsekakor navesti ime lista iz katerega pa ni storil), iz katerega je čital nekaj podobnega kakor omenja Marko in hotel navzočim prikazati, kako sredstev se poslužujejo kapitalistični žurnali proti Debsu, soc. stranki in delavskemu gibanju vobče. Ali pak Marko hoče napadati "žuto socijalističko partijo" zato piše na tak način. To je seveda njegova "enotna prava taktika" za enotno fronto.

O Debsovem govoru pravi, da ni bil slab (Debsov govor nijé bio loš). Ampak v slabi družini se

na "Debsovo mesto ni v S. P.," pravi Kaurlogo. "On moralno ostreši "socializem" S. P. s svojega hrbta in najti svoje mesto pred smrtjo, ako želi, da ga bo revolucionarni proletarijat spoštoval po smrti." Marko odgovarja: "Ena stvar mora biti jasno vsakemu, pa tudi Debsu, in to je, da on ne more služiti reakciji in revoluciji, komunistični stranki in socialistični (komunistične v Ameriki ni več. — Op. pisca.), proletariatu in buržvaziji, črni prošlosti in svetli bodočnosti." Kako lepo in učeno! Debs je sicer že nekaj storil v človeškem gibanju, tudi naučil se je nekoliko, ampak kdo ga vsekakor "bita".

"Radniška Borba", glasilo jugoslovanskih eselpistov, ki so ob enem glavni del S. L. P., je priobčila pismo o konvenciji jugoslovanskih "pseudosocialistov". Spodnika se ob resolucije, ki bi bile sicer dobre, ki jih sprejeli oni, in ob enem po svoji stari super-revolucionarni navadi laže. "Borba" pravi, da so oni, ni pa voda, in ti dve stvari ne gresta skupaj. Pa se bodo olje! Saj ga je malo; vsako leto, od kar eksistira, ga je enaka merica. Menda niti za solato ni dovolj, drugače bi ga že porabili.

V isti izdaji "Borbe" (dne 14. junija) je priobčen članek iz kapitalističnega dnevnika "The New York World", v katerem se napada Debsa in socialistično stranko. Prostituirani urednik Worlda pravi, da govoril Debs leta 1923 iste fraze, katere se je naučil leta 1911. O socialistični stranki pravi, da je "intelektualni naklad, da nima nikakega programa, nobenih idej in nobene teorije. Ameriško socialistično gibanje ni pod Debsom ne politična stranka in ne delavsko gibanje." Kdo piše med drugim World, ki je list enake baže kakor Chicago Tribune. Urednik edino zveličavne "Borbe" pravi: "Zaključke in komentarje prepuščamo čitateljem."

Vidite, kako so se srečali? Kapitalistični dnevniki, eselpisti in "najnovejši taktičarji" rabijo v boju proti socialistični stranki skoro enake argumente. Dobra stvar!

Še malo k "Borbi". V omenjeni izdaji je dopis iz Pittsburgha, v katerem neki eselpistični "Marko" opisuje shod S. P., na katerem je govoril Debs. Eselpisti nimajo v vsi Ameriki toliko pristašev, kolikor je bil udeležencev na Debsovem shodu v Pittsburghu. Ampak eselpisti imajo na tisoče letakov v angleščini, katerih so opisane "razlike med S. P. in S. L. P." Jugoslovanski odsek eselpistov v Pittsburghu si je našel nalogo razdeliti ta pojasnila udeležencem Debsovega shoda. Enako "pojasnjevanje" vrše tudi pristaši W. I. Socialistična stranka gradi in vodi propagando na novo, "edino revolucionarne" stranke pa revolucionarno razdirajo njeno delo. Uspeha pa ne morejo dobiti, ker Markoti nimajo sreče.

Škoda prostora, da bi navedel čitateljem nekaj citatov iz dotičnega dopisa. Rečem samo, da so kapitalistični elementi lahko veselji svojih zavednih in nezavednih zaveznikov. Kar se tiče ljudi, ki take dopise dilajo, so vredni pomilovanja. Ako bi molitve kaj pomagale, bi dodal v litanije še prošnjo: "Bog nas varuj sektašev v delavskem gibanju. Nezmotljivih prenikov reši nas, o Gospod!"—K.

Ne kritiziraj, ako ničesar ne ustvarjaš. Ne obsoj, če ti ne poznaš.

Na eni strani morate biti. Za kam se odločite?

EUGENE V. DEBS.

Ako vam je več za svobodo kakor za suženjstvo, ako imate rajše mir kakor vojno, če bi rajše, da bi vi, jaz in vsi drugi stali skupaj rama ob rami, v pravem duhu človečanstva, če verujete v ljubezen namesto v sovraštva, v konstrukcijo namesto v destrukcijo, če imate vero v boljšo bodočnost človeškega rodu, ako bi radi, da bi bilo to ljudstvo in vsi drugi narodi transformirani, človeštvo humanizirano in civilizacija civilizirana, tako da bi pričeli korakati v višjo družbo, v višjo in plemenitejšo civilizacijo kakršne svet še ni videl, boste pristopili v naše gibanje in napravili svoj del da čim prej napočí dan ko bomo dosegli popoln triumf. Na tiste, ki ste z nami, ki soglašate z našimi načeli, ki sledite našim idealom, ki resnično verujete da je ljudstvo sposobno za samovlado, ki ste uverjeni da smo vredni družbe svobode in da smo mi sami tisti ki moramo zadati odločilni udarec za doseg te ciljev, na vas apeliram v imenu socialistične stranke, da se nam pridružite. Ne čakajte, da postanemo popularni. Potem vas ne bomo rabili in svet ne bo nikoli vedel, da ste vi sploh živeli.

Le človek, ki ima pogum biti v bojnih vrstah in se vojevati za pravico, ki je pošten napram drugim in s tem napram sebi, tak človek naleti na opozicijo.

Njegovo delo za pravično stvar mu morda nakoplje sovražnikov, toda v vsaki uri preizkušnje stoji z jasnim čelom, ponosen na svojo močatost; pogleda si lahko v obraz, ne da bi zardel; zvečer gre k počitku s samospoštovanjem in zjutraj se dvigne kot značajnejš.

Ne čakajte, vam pravim, dokler ne postanemo večina. Sedaj je čas, da se pridružite armadi tistih, ki imajo to prepričanje in pogum stati ob njemu in zanj!

Sedaj je čas, da stopite v emancipacijsko gibanje in pomagajte s tem pomnožiti naše čete, povečati in in razviti našo moč in s tem približati čas prihajajoče zmage.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v dvorani društva, Prostomisleci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., 10 vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri popoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — Organizator.

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA
SOCIALISTIČNE STRANKE V AMERIKI.
3639 W. 26th STREET, CHICAGO, ILL.

TAJNISTVO.

Frank Petrich, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

EKSEKUTIVA.

Frank Aleš, Mary Aucin, V. Oainkar, Philip Godina, F. Zajec, O. Bojanović, G. Maslač, Mitar Sekulić.

NADZORNI ODBOR.

F. S. Tauchar, Frank Udovich, M. Dimić in S. Oakić.
 Vsa pisma tikajoča se Jugoslovanake socialistične zveze, je naslavljalati na tajništvo JSZ.
 Redne seje eksekutive JSZ. se vrše vsaki četrti petek v mesecu, izredne po potrebi.

ODBOR SLOVENSKE SEKCIJE.

Philip Godina, tajnik; V. Oainkar, blagajnik; F. Zajec, zapisnikar. Frank Aleš in Mary Aucin.
 Nadzorni odsek slovenske sekcije: Frank Gottlicher in Mary Udovich.

PROLETAREC,

glasilo in last slovenske sekcije Jugoslovanake Socialistične Zveze.

Upravni odbor Proletarca: Joško Oven, predsednik; Frank Aleš, tajnik; Filip Godina, blagajnik; F. S. Tauchar in P. Udovich, nadzornika.

Urednik: Frank Zajec.

Upravnik: Ohas. Pogorelec.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavlajte na naslov Proletarca.

Opomba.—Uredništvo Proletarca sprejme odgovornost le za tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v uredništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sotrudniki, se odgovorni prispevatelji. Uredništvo sprejme sanje le toliko odgovornosti, kolikor zahteva zakon.

AKTIVNI KLUBI J. S. Z.

83, Jenny Lind, Ark.—Tajnik Frank Gorenc, R. 1, box 208, Bonanza, Ark.

1, Chicago, Ill.—Tajnik Frank Zaitz, 3639 W. 26th St.

4, La Salle, Ill.—Tajnik Frank Marshak, 1027—2nd St.

20, Chicago, Ill.—Tajnik Geo. Maslach, 2250 Clybourn Av.

45, Waukegan, Ill.—Tajnik Martin Judnich, 880 Wadsworth Ave.

47, Springfield, Ill.—Tajnik Jos. Ovea, 1841 So. 15th St.

50, Virden, Ill.—Tajnik Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.

128, Nokomis, Ill.—Tajnik Frank Cugmeister, R. 1.

213, Carlville, Ill.—Taj. Joe Korsic, 736 N. Broad.

224, Pullman, Ill.—Tajnik John Jereb, 216, E. 1st St.

231, Johnston City, Ill.—Tajnik John Shum, 704 W. 1st St.

41, Clinton, Ind.—Tajnik Frank Bregar, Box 441.

236, Terre Haute, Ind.—Tajnik Anton Kovachich, 230 20th St.

217, Madrid, Iowa.—Tajnik Frank Omersa, R. 2, Box 157.

157, Gross, Kans.—Taj. John Kunstelj, Box 32.

114, Detroit, Mich.—Tajnik Frank Kuhovnik, 5871 Woodward Ave.

210, Detroit, Mich.—Tajnik Nick Šestanovich, 1088 Marie Ave. E.

22, Chisholm, Minn.—Tajnik Jos. Ule, Bx 814.

2, Glencoe, Ohio.—Tajnik Nace Zlemberger, L. Box 2.

Redne seje vsako 3. nedeljo dopoldne pri sodruzi Zlembergerju.

27, Cleveland, O.—Tajnik Leo Poljšak, 6710 Blum St.

Frank Mack, organizator. Seje vsako drugo nedeljo S. N. Domu.

10, Forest City, Pa.—Tajnik Harry Stanich, Box 48.

232, Barberton, Ohio.—Tajnik Ant. Pečnik, R. F. D. Box 8-a.

13, Sygan, Pa.—Taj. Frank Ursitz, Box 546, Morgan Pa.

32, W. Newton, Pa.—Tajnik Jos. Juvan, RFD. 1, Box 101.

69, Herminie, Pa.—Tajnik Ant. Zornik, Box 204.

167, South View, Pa.—Tajnik Martin Urbas.

175, Moon Run, Pa.—Tajnik Lukas Butja, Box 263.

176, Wick Haven, Pa.—Tajnik Frank Kolenc, Box 32.

181, Lloydell, Pa.—Tajnik Tony Zalar, box 131.

182, Meadowlands, Pa.—Tajnik Leonard Lenzani, R. 1.

184, Lawrence, Pa.—Tajnik John Terčelj, Box 82, Andersonville, Pa.

191, Burgettstown, Pa.—Tajnik John Leskovec, Box 3.

198, Homer City, Pa.—Tajnik Frank M. Stopar, Box 2.

218, Luzerne, Pa.—Tajnik John Matichich, 376 Miller St.

220, Bon-Air, Pa.—Taj. John Bizjak, R. D. 2, box 3, Johnstown, Pa.

225, Avella, Pa.—Tajnik Frank Bregar, Bx 353.

230, Library, Pa.—Tajnik Ant. Kuna.

233, Renton, Pa.—Tajnik Frank Segula, Box 25.

234, Harwick, Pa.—Tajnik Andy Berti, Box 157.

37, Milwaukee, Wis.—Tajnik Alb. Hrašt, 440 S. Pima St.

235, Sheboygan, Wis.—Tajnik Leo Milostnik, 904 Kentucky Ave.

228, Pursglove, W. Va.—Tajnik John Vitez, L. Box 4.

POSAMEZNI ČLANI (at large):

John Petrich, Youngstown, O.

Frank Lipar, Parsons, Pa.

Frank Knafels, Edmond, Okla.

Jno. Ban, box 214, Verona, Pa.

Paul Chesnik, Toronto, Ohio.

Vabljeni ste na VELIKI IZLET

ki ga priredi

Društvo štev. 1, S. S. P. Zveze v nedeljo, 24. junija, 1923

V Alton Parku (VERDERBARJEVEM VRTU) v Willow Springs, Ill.

Izvrstna godba—Vrt odprt zgodaj v jutro

Na ražnju pečena svinjina. Vstopnina 35c

Kako priti tja: Archer Ave. kara do City Limits, potom Willow Springs ali Joliet kara do vrta. Cesta za automobile vodi ob teh progah.

KJE JE? Društva S. N. P. J., kakor posameznike prosimo, nam javijo, ako zvedo, kje se nahaja Matt Jurca. Od tu je odpotoval meseca aprila in se ni več vrnil. Nekajkrat se je nahajal v gl. uradu S. N. P. J., kjer je pritoževal, da ima glavobol. Ker se je bati, da se mu je pripetilo kaj hudega, bi dr. "Slov. Rožmarin", št. 388, S. N. P. J., Star City, W. Va., rado izvedelo, kje se nahaja. Kdor kaj ve o njemu, naj sporoči na naslov: JOS. MASLO, L. Box 48, Pursglove, W. Va.

Lov. Selak, Star City, W. Va.
 Basie Selak, Star City, W. Va.
 Jsa. Kogoj, Red Oak, Okla.
 Max Martz, Buhl, Minn.
 Frank Cherne, Banock, Ohio.
 Frank Chemařar, Columbus, Kans.
 Pauline Vogrich, Grand Rapids, Mich.
 Jack Kotar, Warren, Ohio.

1,100,000,000,000,000,000,000,000,000.

V začetku tega stoletja smo govorili o naši "dobi elektrike", in vendar je malo stvari v naravi, o kateri bi vedeli tako malo. "Električni tok" je zvonil na ušesa, vlekel naše vlake, razsvetljeval naše sobe, a nihče ni vedel, kaj je ta tok. Sedaj mislimo, da je tok le hitro premikanje elektronov po žici ali kjerkoli se nahaja ta tok. Elektron je atom elektrike, je zelo majhen in vzame 1 oktilijon 100 septilijonov ali 1,100,000,000,000,000,000,000,000,000 elektronov da tehta en gram (28 gramov je ena unča). Ali si morete to predstavljati? Prav gotovo ne. Mnogi naših odjemalcev se namreč, ko čitajo, da je bilo več kot osem milijonov steklenic Trinerjevega zdravilnega grenkega vina že razprodano. In to število bo rastlo čimdalje bolj, ker je popularno zdravilo, ki gotovo pomaga v slučajih slabega teka, slabe prebave, plinov v črevah, glavobolov, nervoznosti in sličnih želodčnih neredih, si pridobiva vsak dan nove prijatelje. Kupite steklenico danes in dobite pojasnilo tudi o drugih izvrstnih Trinerjevih zdravilih in preparacijah od vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili, ker se izplača vedeti o takih stvareh.

DELA VSTVU V WAUKEGANU, North Chicagi in okolici naznanjamo, da se vrše seje socialističnega kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. N. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apeliramo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM socialističnega kluba št. 233, JSZ., v RENTONU, PA., naznanjamo, da se vrše redne klubove seje vsako četrto soboto v mesecu ob 6. zvečer v prostorih klubovega tajnika.

Prihodnja seja bo v soboto 28. aprila. — LOUIS GORŠIČ, organizator.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali amerišanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Prečitajte naš cenik knjig,

priroččen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

Slovenska Brivnica

Anton Košmerlj,
lastnik

1948 West 22nd Street,
CHICAGO, ILL.

Se priporoča rojakom.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitreje in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.			
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata	30	SKLADNA PRODAJALNA ALI KONSUM	10
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kera)	5.00	ZAKON BIOGENEZE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO. (Alojzija Štebi)	10	ZA STARO PRAVO. (Fran Erjavec)	50
DRŽAVA PRIHODNOSTI	20	ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNIH IZRAZOV. (J. Bez-laj)	30
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA. (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1, trdo vezana	1.50
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	30	ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in maja izdaja letnika 1922, vsaka po	10
KDO UNICUJE PROIZVAJALNJE V MALEM	20	ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)	25
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	20	ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del	85
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA. (Dr. Josip Mencej)	35	II. del	75
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc)	40	RAZNO.	
MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA. (Fr. Drtina), broš.	1.25	AMERISKI DEŽINSKI KOLE-DAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920	50
O KONSUMNIH DEUSTVIH	10	AMERISKI DEŽINSKI KOLE-DAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno	75
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	40	AMERISKI DEŽINSKI KOLE-DAR, letnik 1923, trdo vezan	75
POGLED V NOVI SVET	10	CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c	
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1917, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	90	(Imamo jih dvojne vrste.)	
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	30	DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)	10
PROLETARIJAT	15	KRES, revija, I. 1922, št. 9-10	25
PSIHICNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida), vezana	1.15	KRES, revija, I. 1922, št. 11-12	25
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)	35	KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3	25
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abdus) broširana	45	NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV	40
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ, 364 strani, vezana v platno	3.00	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demot. Blekweis-Trsteniški)	10
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Osvald), broširana	50	PROLETAREC, vezan, letnik 1919, \$5.00; vezan, letnik 1920	5.00
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	65	PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	5.00
SOCIAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	10	PROLETAREC, letnik 1922 v platno vezan	5.00
SPOLJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	40	RDEČI PILOT, mesečnik pre-vratne mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka	05
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)	50	TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	25
SPRETNJA KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25	ANGLESKE KNJIGE.	
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Et-bin Kristan)	50	ANARCHISM AND SOCIAL-ISM, (Geo. Plechanoff), vezana	60
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	10	ANCIENT LOWLY, (C. Os-borne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00
VARNA KUHARICA, (Marija Remec), vezana	1.00	ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50
VOLJA IN DEJANJE, (psihološki analiza)	25	BRASS CHECK, (Upton Sin-clair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana	1.20
		"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno	1.20
		END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana	60
		EVOLUTION OF MAN, (Wil-helm Bölsche), vezana	
		EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	
		IOD AND MY NEIGHBOR, (Rob-ert Blatchford), vezana	
		GOOSE-STEP, (Upton Sinclair), študija ameriškega visokool-stva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana	
		IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demo-kracije v denarni imperi-al-sem v Zd. državah, 441 str-ni, trda vezba	
		JUNGLE, (Upton Sinclair) po-vest iz čičaških klavnic	
		KARL MARX, biographical me-moires, (Wilhelm Liebknecht), vezana	
		KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz madnjega strajka (1913) coloradeških premogarjev, trda vezba	
		LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	
		LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	
		OUTLINE OF HISTORY, (G. Wells), vezana, 1171 strani	
		PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Družni zdravnik, vezana	
		REPUBLIC OF PLATO, vezana	
		RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	
		ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	
		SAVAGE SURVIVALS, (J. How-ard Moore), vezana	
		SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana	
		STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	
		THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	
		THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	
		THE PROFITS OF RELIGION, Razprava o izrabljanju ver-ni privatne interese	
		THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rys Williams), s slikami, 311 str-ni, vezana v platno	
		100%, (Upton Sinclair). Povest patrijota	
		VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	
		THOUGHTS OF A FOOL, (Eve-lyn Gladys), vezana	

Vse knjige pošiljamo poštne pošto. Klubom in čitalnicam, pri večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.